NÂNG CAO HIỆU QUẢ THỰC HÀNH DÂN CHỦ TRONG ĐỜI SỐNG XÃ HỘI Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

LÊ QUỐC TUẤN
NGUYỄN THỊ THÚY
Trường Đại học Nông Lâm, Đại học Thái Nguyên

Nhận bài ngày 07/5/2025. Sửa chữa xong 10/5/2025. Duyệt đăng 12/5/2025.

Abstract

Promoting democracy and ensuring the people's right to participation in all areas of life is a fundamental principle of Vietnam's socialist regime. After 39 years of national renewal, the Communist Party of Vietnam has developed a deeper understanding of democracy, increasingly affirming the vital role of the people in building and safeguarding the socialist Fatherland. In the current context of global integration, the Fourth Industrial Revolution, and the operation of a socialist-oriented market economy, both opportunities and challenges have emerged in the process of democratizing political and social life. Based on the realities of democratic practice in Vietnam today, this article proposes several solutions to enhance its effectiveness and further promote the people's role as true agents of social governance.

Keywords: *Democracy, Communist Party of Vietnam, people, ownership, democratic practice.*

1. Đặt vấn đề

Lấy dân làm gốc, phát huy vai trò của quần chúng nhân dân trong đấu tranh dựng nước và giữ nước là truyền thống lâu đời xuyên suốt lịch sử của dân tộc Việt Nam. Trong quá trình xây dựng đất nước đi lên chủ nghĩa xã hội (CNXH), Đảng Cộng sản Việt Nam nhận thức ngày càng sâu sắc hơn tầm quan trọng của nhân dân "Nhân dân là trung tâm, là chủ thể của công cuộc đổi mới, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc" [1, tr. 27], do đó việc đảm bảo và mở rộng quyền làm chủ cho nhân dân, để việc thực hành dân chủ trở thành thói quen trong đời sống hàng ngày của người dân là nhiệm vụ chính trị quan trọng hiện nay. Đảng ta khẳng định dân chủ là bản chất của chế độ ta, vừa là mục tiêu, vừa là động lực của công cuộc đổi mới đất nước. Bối cảnh toàn cầu hóa, cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, sự vận hành của cơ chế kinh tế thị trường đang có tác động rất lớn đến việc đảm bảo quyền con người, quyền làm chủ của nhân dân, đặc biệt là vấn đề thực hành dân chủ trong thời kỳ quá độ lên CNXH hiện nay như thế nào cho phù hợp với đặc điểm kinh tế, văn hóa, xã hội, đạo đức của xã hội Việt Nam. Do đó, việc nghiên cứu, xây dựng giải pháp cho vấn đề thực hành dân chủ ở Việt Nam trong giai đoạn hiện nay có ý nghĩa rất quan trọng nhằm góp phần vào xây dựng thành công nền dân chủ xã hội chủ nghĩa để thực hiện mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội dân chủ, công bằng và văn minh.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Dân chủ là bản chất của chế độ xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Dân chủ có nghĩa là mọi quyền hạn đều thuộc về nhân dân. Nhân dân phải thực sự là chủ nhân của nhà nước, chủ nhân của xã hội, nhân dân được làm chủ một cách toàn diện mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Bác Hồ đã từng nói: "Nước ta là nước dân chủ, địa vị cao nhất là dân, vì dân là chủ" [3, tr. 434], và "Chế độ ta là chế độ dân chủ, tức là nhân dân là người chủ, mà chính phủ là đày tớ trung thành của nhân dân" [4, tr. 382], như vậy nước ta là nước dân chủ thì nhân dân làm chủ và dân là chủ, còn đội ngũ cán bộ chỉ là "công bộc" của dân, suốt đời phải chăm lo bảo vệ hạnh phúc ấm no của nhân dân.

Email: nguyenthuycb@tuaf.edu.vn

Thấm nhuần lời dạy của Bác Hồ, Đảng ta luôn xác định xây dựng nền dân chủ XHCN vừa là mục tiêu, vừa là động lực phát triển xã hội, là bản chất của chế độ XHCN. Dân chủ là mục tiêu của chế độ XHCN, điều này được thể hiện rõ ngay trong đặc trưng đầu tiên của mô hình CNXH mà Việt Nam đang xây dựng: Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng và văn minh. Muốn xây dựng thành công CNXH cần phát huy sức mạnh của nhân dân, của toàn dân tộc. Mọi công dân đều có quyền và nghĩa vụ tham gia quản lý xã hội. Trong Cương lĩnh xây dựng đất nước từ thời kỳ quá độ lên CNXH (bổ sung, phát triển năm 2011), Đảng ta đã khẳng định, chế độ xã hội mà nhân dân ta đang xây dựng là chế độ "do nhân dân làm chủ" [2, tr. 70], nhân dân có quyền làm chủ, nhân dân được hưởng quyền làm chủ trên mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Đồng thời, trong nền dân chủ XHCN thì dân chủ phải gắn liền với kỷ cương, được thể chế hóa bằng pháp luật, được pháp luật bảo đảm. Ý thức làm chủ của nhân dân, năng lực làm chủ của nhân dân trong xã hội ngày càng được phát huy rộng rãi trong đời sống hàng ngày.

Tổng kết 35 năm đổi mới, Đại hội toàn quốc lần thứ XIII của Đảng đã khẳng định lấy dân là gốc là một trong năm bài học quý giá làm nên thành công của sự nghiệp đổi mới đất nước: "Trong mọi công việc của Đảng và Nhà nước, phải luôn quán triệt sâu sắc quan điểm "dân là gốc"; thật sự tin tưởng, tôn trọng và phát huy quyền làm chủ của nhân dân kiên trì thực hiện phương châm "dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng" [1, tr. 27]. Trong Văn kiện Đại hội lần thứ XIII Đảng ta cũng khẳng định: nhân dân là trung tâm của chiến lược phát triển đất nước, là mục tiêu của sự nghiệp xây dựng đất nước đi lên CNXH, để phát huy được sức mạnh của nhân dân thì "mọi chủ trương, chính sách phải thực sự xuất phát từ cuộc sống, nguyện vọng, quyền và lợi ích chính đáng của nhân dân, lấy hạnh phúc, ấm no của nhân dân làm mục tiêu phấn đấu" [1, tr. 28].

2.2. Vấn đề thực hành dân chủ trong đời sống xã hội ở Việt Nam hiện nay

2.2.1. Thực hành dân chủ

Dân chủ là một hệ giá trị phản ánh trình độ giải phóng con người, trình độ phát triển của các cá nhân và xã hội, trình độ mở rộng quyền làm chủ của người dân. Xã hội càng phát triển thì nhu cầu về dân chủ ngày càng cao, người dân ngày càng có nhiều điều kiện để thể hiện bản lĩnh làm chủ của mình trong xây dựng và phát triển đất nước, hướng tới hiện thực hóa mục tiêu: tự do, dân chủ, công bằng.

"Lý luận dân chủ thực sự trở thành khoa học khi gắn với thực hành dân chủ, bảo đảm người dân thực hiện quyền làm chủ của mình trên thực tế" [5]. Thực hành dân chủ là phát huy vai trò tích cực, tự giác, sáng tạo của con người với tư cách là chủ nhân của xã hội. Thực chất của việc thực hành dân chủ là phát huy vai trò của các chủ thể: Đảng, Nhà nước, các đoàn thể, tổ chức chính trị - xã hội và nhân dân trong việc khơi dậy mọi tiềm năng của các chủ thể, huy động mọi nguồn lực của dân tộc để hướng đến thực hiện thành công nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Thước đo của thực hành dân chủ chính là những kết quả đạt được trong thực tiễn khi các chủ thể thực hiện quyền con người và quyền công dân của mình một cách chủ động, thực chất và rộng rãi. Thực hành dân chủ còn là một phương thức thu hút người dân tham gia tự giác vào công việc quản lý nhà nước, quản lý xã hội; khi người dân nhận thức và hành động theo đúng quyền và nghĩa vụ của mình thì chính là con đường nhanh nhất đưa họ trở thành người làm chủ xã hội và là chủ một cách đích thực.

Thực hành dân chủ là một quá trình, quá trình đó từng bước làm cho dân chủ trở thành một thói quen, một tập quán trong sinh hoạt hàng ngày của nhân dân, để đến lúc dân chủ không còn tồn tại như một chế độ chính trị, một thể chế nhà nước mà dân chủ chỉ còn là một giá trị nhân văn trong quan hệ giữa người với người.

2.2.2. Thực trạng thực hành dân chủ trong đời sống xã hội ở Việt Nam hiện nay

Cách mạng tháng Tám năm 1945 thành công đã thiết lập chế độ dân chủ nhân dân đầu tiên ở nước ta. Sau 40 năm xây dựng thì nền dân chủ cộng hòa Việt Nam đã hoàn thành sứ mệnh lịch sử của nó và trở thành tiền đề để tiến lên nền dân chủ XHCN. Như vậy thời gian để người dân Việt Nam được làm chủ, hiểu giá trị của từ "dân chủ" mới được tròn tám thập kỷ, nhưng những thành tựu về phát triển kinh tế - xã hội, tạo dựng môi trường chính trị - xã hội ổn định, đời sống văn hóa – tinh thần của nhân dân

lại được cả thế giới khen ngợi. Những thành công đó có được chính là do Đảng ta đã phát huy đúng giá trị cốt lõi "lấy dân làm gốc", một truyền thống tốt đẹp của dân tộc. Người dân Việt Nam ngày càng ý thức được vai trò làm chủ của mình, và đang ngày càng thể hiện bản lĩnh làm chủ trên mọi lĩnh vực của đời sống xã hội.

a. Dân chủ trong lĩnh vực kinh tế

Hiện nay nước ta phát triển nền kinh tế thị trường định hướng XHCN, bản chất là nền kinh tế nhiều thành phần vận hành theo cơ chế thị trường. Các thành phần kinh tế đều được thừa nhận và bình đẳng trước pháp luật, cùng tồn tại lâu dài, hợp tác và cạnh tranh lành mạnh, đều là những bộ phận hợp thành nền kinh tế quốc dân. Các chủ thể kinh tế được tự do sản xuất, kinh doanh tất cả những gì mà pháp luật không cấm, được tạo điều kiện thuận lợi để phát triển sản xuất, kinh doanh, người lao động được tự do lựa chọn nghề nghiệp, loại hình kinh doanh... Đặc biệt trước sự phát triển của cách mạng công nghiệp 4.0, nhiều loại hình kinh doanh, dịch vụ qua Internet ra đời giúp người lao động Việt Nam có nhiều cơ hội tìm kiếm việc làm, tăng thêm thu nhập để nâng cao đời sống vật chất cho bản thân và gia đình.

b. Dân chủ trong lĩnh vực chính trị

Dân chủ trong lĩnh vực chính trị được thể hiện rõ nhất thông qua Nhà nước pháp quyền XHCN của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân. Hiến pháp năm 2013 được ban hành với nhiều điểm mới được sửa đổi, bổ sung liên quan đến quyền con người, quyền làm chủ của nhân dân. Người dân thực hiện quyền làm chủ trực tiếp thông qua bầu cử Quốc hội, ứng cử, đề cử, bãi miễn đại biểu, thực hiện quyền sáng kiến lập pháp; quyền đóng góp ý kiến xây dựng tổ chức Đảng và chính quyền các cấp, khiếu nại, tố cáo, phản biện xã hội… Người dân có thể thông qua phương thức "ủy quyền" - giao quyền lực của mình cho người đại diện hay tổ chức do mình bầu ra để họ đấu tranh, bảo vệ quyền làm chủ và lợi ích hợp pháp cho người dân; lúc này người dân sẽ thực hiện quyền giám sát kiểm tra hoạt động của các cá nhân, tổ chức mình bầu ra để đảm bảo họ thực hiện đúng chức năng và đúng "quyền" nhân dân đã ủy thác.

c. dân chủ trong lĩnh vực văn hóa - xã hội

Nhà nước đã bảo đảm cho nhân dân các quyền cơ bản, như: quyền được thông tin, quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí, tự do tín ngưỡng, quyền tham gia thảo luận và quyết định những vấn đề quan trọng trong xây dựng đời sống văn hóa; quyền thảo luận và giám sát các dự án về an sinh xã hội, về xóa đói giảm nghèo... Nhà nước đã xây dựng hành lang pháp lý làm cơ sở cho việc phát huy dân chủ XHCN trong lĩnh vực văn hóa và xã hội thông qua việc ban hành một hệ thống các bộ luật liên quan, như luật Báo chí, luật Xuất bản, luật Sở hữu trí tuệ... Người dân được đảm bảo quyền làm chủ, sở hữu mọi năng lực sáng tạo, hưởng thụ các giá trị văn hóa, đồng thời cũng nâng cao ý thức trách nhiệm của các cá nhân với cộng đồng trong việc giữ gìn văn hóa dân tộc, trong việc xuất bản các ấn phẩm văn hóa trên thị trường… Người dân Việt Nam đã và đang trở thành chủ thể sáng tạo và chủ thể hưởng thụ các giá trị văn hóa - tinh thần của xã hội.

Bên cạnh những kết quả dân chủ đã đạt được thì vẫn còn tồn tại nhiều khó khăn và thách thức đặt ra trong quá trình thực hành dân chủ ở nước ta hiện nay.

Nước ta đang xây dựng nền dân chủ trong sự vận hành của nền kinh tế thị trường theo định hướng XHCN, do đó những mặt trái của cơ chế thị trường như: tính tự phát, cạnh tranh, khủng hoảng, rủi ro, sự điều tiết "vô hình"….sẽ có những ảnh hưởng không nhỏ tới thái độ, ý thức của một số người dân trong việc tuân thủ luật pháp, đạo đức nghề nghiệp trong kinh doanh… dẫn tới những hành vi vi phạm pháp luật, lợi dụng sự tạo điều kiện trong sản xuất kinh doanh của Nhà nước để lách luật, trốn thuế, …

Sự phát triển công nghệ Internet toàn cầu của cách mạng công nghiệp 4.0 đã tạo điều kiện cho sự thâm nhập nhiều tư tưởng về dân chủ của phương Tây vào trong đời sống của xã hội. Nhiều người đề cao cái gọi là tự do "nhân quyền và dân quyền" của phương Tây, tự cho quyền tự do của mình là tối thượng nên dẫn đến những hành vi vượt khỏi khuôn khổ của pháp luật. Chẳng hạn, nhiều blogger lợi dụng mạng Internet hô hào khẩu hiệu 'dân chủ", "xã hội dân sự", đòi mang lại "tự do, nhân quyền, dân

quyền" để xuyên tạc, bóp méo sự thật về dân chủ ở Việt Nam; livetreams trên facebook, zalo bôi nhọ danh dự của nhiều cán bộ nhà nước, xúc phạm đến đời sống riêng tư của nhiều cá nhân; phủ nhận những thành quả dân chủ mà Đảng và Chính phủ Việt Nam đang nỗ lực thực hiện.

Thực trạng tham nhũng, lạm quyền, lộng quyền, chuyên quyền của một bộ phận không nhỏ cán bộ đảng viên giữ chức vụ quan trọng trong cơ quan nhà nước từ cấp Trung ương đến cấp tỉnh, thành được nhân dân phát hiện, bị Nhà nước khởi tố trong thời gian vừa qua đã gây ra dư luận xấu trong nhân dân, tác động rất lớn đến niềm tin của người dân. Thế lực thù địch đã lợi dụng những sai lầm của những cán bộ biến chất này để kích động, gây hoang mang chia rẽ mối quan hệ giữa Đảng, Nhà nước với nhân dân, chia rẽ khối đại đoàn kết dân tộc. Trước thực trạng trên, Đảng cần cương quyết, mạnh tay hơn nữa trong việc đấu tranh chống lại tham nhũng, quan liêu, lãng phí; xử lý nghiêm những cán bộ suy thoái về đạo đức, lối sống, tiêu cực, vi phạm kỷ luật của Đảng và pháp luật của Nhà nước.

2.3. Giải pháp cơ bản góp phần nâng cao hiệu quả thực hành dân chủ trong xã hội ở Việt Nam hiện nay

Từ quá trình thực hành dân chủ hiện nay trên các lĩnh vực, ta có thể đưa ra một số giải pháp cơ bản sau:

2.3.1. Trên lĩnh vực chính trị

Một là, phải đảm bảo vai trò lãnh đạo của Đảng và thực hành dân chủ rộng rãi trong Đảng. Đảng giữ vai trò lãnh đạo toàn bộ sự nghiệp đổi mới, phát triển đất nước, do đó chỉ có đảm bảo dân chủ trong Đảng thì dân chủ trong toàn xã hội mới được thực hiện và đảm bảo. "Tiếp tục bổ sung các quy chế, quy định về dân chủ để thực hiện thống nhất trong toàn Đảng. Trước hết, quy định rõ hơn Đảng phục vụ nhân dân, chịu sự giám sát của nhân dân, chịu trách nhiệm trước nhân dân về những quyết định của mình" [6].

Hai là, dân chủ trong Đảng phải gắn liền giữa quyền và tránh nhiệm của cán bộ, đảng viên, được thể hiện trong đường lối và được thể chế hóa thành pháp luật. Cần "Bổ sung quy định về thực hành dân chủ trong công tác cán bộ đi đôi với kiểm soát quyền lực trong công tác cán bộ" [6]. Để thực hành dân chủ trong Đảng thì trước hết mỗi cán bộ, đảng viên cần nắm vững và tuân thủ các quy định, điều lệ đảng, sống và làm việc theo Hiếp pháp và pháp luật. Phát huy vai trò nêu gương của cán bộ, đảng viên, mà trước hết là cán bộ lãnh đạo các cấp, người đứng đầu các cơ quan trong việc rèn luyện về đạo đức, lối sống, tác phong, phẩm chất chính trị. Đại hội XIII của Đảng xác định: "Thực hiện nghiêm các quy định của Đảng về trách nhiệm nêu gương, chức vụ càng cao càng phải gương mẫu, trước hết là Ủy viên Bộ Chính trị, Ủy viên Ban Bí thư, Ủy viên Ban Chấp hành Trung ương. Đảng viên tự giác nêu gương để khẳng định vị trí lãnh đạo, vai trò tiền phong, gương mẫu, tạo sự lan tỏa, thúc đẩy các phong trào cách mạng" [1, tr. 183-184]. Sự gương mẫu, sự tận tụy với công việc vì dân vì nước của cán bộ sẽ càng làm tăng thêm tình cảm của nhân dân với Đảng với Nhà nước, càng tin yêu vào chế độ; điều này đã trở thành động lực để thôi thúc mọi người dân không ngừng cố gắng xây dựng một xã hội phát triển, văn minh.

Ba là, xây dựng và hoàn thiện cơ chế kiểm tra, giám sát việc thực hành dân chủ. Việc thực hành dân chủ đã và đang tạo động lực thu hút đông đảo nhân dân tham gia vào quản lý Nhà nước, kiểm tra, giám sát hoạt động của cơ quan nhà nước, kiểm tra, giám sát hoạt động của cán bộ, đảng viên. Để "dân kiểm tra, dân giám sát" có hiệu quả thì việc ban hành đồng bộ các cơ chế từ Trung ương đến cấp cơ sở là rất cần thiết: cơ chế kiểm tra, giám sát, thanh tra; cơ chế tiếp nhận, giải quyết các đơn tố cáo, khiếu nại của người dân; đến cơ chế bảo vệ những người đứng ra tố cáo, cơ chế bảo vệ lợi ích chính đáng cho người dân bị vi phạm; cơ chế xử lý và khắc phục hậu quả do những cán bộ lạm quyền khi đương chức gây ra…

2.3.2. Trên lĩnh vực kinh tế

Một là, thực hành dân chủ trên lĩnh vực kinh tế phải gắn với kỷ cương, pháp luật. Sự hoàn thiện và nghiêm minh của hệ thống luật pháp chính là cơ sở để khắc phục những khuyết tật của nền kinh tế thị trường đồng thời nâng cao ý thức của các chủ thể kinh tế trong hoạt động sản xuất kinh doanh và đảm bảo các chủ thể kinh tế được bình đẳng, tự do kinh doanh trong khuôn khổ của pháp luật. Đặc biệt trước sự phát triển mạnh của kinh doanh online trong thời đại công nghệ 4.0 thì việc xây dựng, hoàn thiện luật pháp và văn bản hướng dẫn chi tiết việc bán hàng online trên các website là việc làm vô

cùng cấp thiết để tạo điều kiện cho hình thức kinh doanh online phát triển nhưng vẫn đảm bảo được sự quản lý chặt chẽ của Nhà nước cũng như bảo vệ được lợi ích cho người tiêu dùng.

Hai là, cần có sự phối kết hợp giữa các bộ, ban, ngành về việc kiểm tra, giám sát và xử lý trong hoạt động kinh doanh của các cá nhân và các tổ chức kinh tế; đảm bảo các cá nhân và doanh nghiệp kê khai trung thực và nộp đầy đủ thuế theo đúng quy định của pháp luật, đặc biệt trong kinh doanh online.

2.3.3. Trên lĩnh vực văn hóa - xã hội

Một là, phát triển giáo dục - đào tạo, nâng cao tri thức, rèn luyện các quy tắc sống như lòng hướng thiện, sự khoan dung, lòng yêu thương con người; đào tạo kỹ năng sống như làm việc nhóm, suy nghĩ độc lập, hình thành kỹ năng phản biện xã hội... tức là nền giáo dục phải hướng đến phục vụ cho sự phát triển dân chủ, hình thành thói quen ứng xử một cách dân chủ qua từng bậc học cho người dân, đặc biệt là thế hệ trẻ.

Hai là, nâng cao hiệu quả hoạt động của công tác tuyên truyền trong việc phổ biến đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước những kiến thức cơ bản về quyền và nghĩa vụ của nhân dân trong sáng tạo, hưởng thụ các giá trị văn hóa. Nâng cao ý thức giữ gìn, bảo tồn và phát huy giá trị bản sắc văn hóa dân tộc trong bối cảnh hội nhập quốc tế.

Ba là, cần có chế tài đủ mạnh để răn đe và trừng trị nghiêm những kẻ lợi dụng tinh thần tự do, dân chủ nhằm chống phá Đảng, Nhà nước, vi phạm lợi ích chính đáng của nhân dân.

3. Kết luận

Trải qua 94 năm lãnh đạo sự nghiệp cách mạng của dân tộc, Đảng ta đã không ngừng phát huy sức mạnh của nhân dân, sức mạnh của khối đại đoàn kết toàn dân tộc, luôn "lấy dân làm gốc", "dân là chủ và dân làm chủ", nhân dân là chủ thể của đất nước; chính điều này đã làm nên những thắng lợi vẻ vang của dân tộc ở trong thời kỳ đấu tranh giải phóng dân tộc cũng như trong thời kỳ đổi mới đất nước.

Thực hành dân chủ là phương thức quan trọng trong xây dựng và hoàn thiện nền dân chủ XHCN. Nhân dân Việt Nam đang ngày càng thể hiện được bản lĩnh làm chủ của mình trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội. Việc thực hành dân chủ đã và đang tạo động lực thúc đẩy, phát huy quyền làm chủ của nhân dân, thu hút nhân dân tham gia quản lý đất nước, góp phần xây dựng bộ máy chính quyền các cấp trong sạch, vững mạnh, tăng cường mối quan hệ mất thiết giữa Đảng và nhân dân; đóng góp to lớn vào thành tựu phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

Tài liệu tham khảo

[1] Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII* (tập 1), NXB Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.

[2] Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (bổ sung, phát triển năm 2011),* NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội.

[3] *Hồ Chí Minh Toàn tập* (tập 7, 2011), NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội.

[4] *Hồ Chí Minh Toàn tập* (tập 9, 2011), NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội.

[5] Nguyễn Thị Ngọ (2022), *Thực hành dân chủ ở cơ sở trong xây dựng nông thôn mới, n*guồn: https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/nghien-cu/-/2018/825596/thuc-hanh-dan-chu-o-co-so-trong-xay-dung-nong-thon-moi.aspx

[6] Nguyễn Thế Trung, Bùi Nguyên Khánh (2019), *Về thực hành dân chủ trong điều kiện một đảng lãnh đạo, nguồn:* http://hdll.vn/vi/nghien-cuu---trao-doi/ve-thuc-hanh-dan-chu-trong-dieu-kien-mot-dang-lanh-dao.html